

HERETYCKI (187) *ai*

he- (128), hae- (59).

Oba e prawdopodobnie jasne (tak w heretyk oraz Cn).

sg m N heretycki (15). ◇ G heretycki(e)go (4). ◇ A heretycki(e)go (1), heretycki (7). ◇ I heretyckim (1). ◇ V heretycki (2). ◇ f N heretycká (28). ◇ G heretycki(e)j (7). ◇ D heretycki(e)j (3). ◇ A heretycką (7). ◇ I heretycką (3). ◇ L heretycki(e)j (1). ◇ n N heretycki(e) (9). ◇ G heretycki(e)go (6). ◇ D heretycki(e)mu (1). ◇ A heretycki(e) (3). ◇ I heretyckim (4). ◇ L heretyckim (1). ◇ pl N m pers heretyccy (2). subst heretycki(e) (32). ◇ G heretyckich (22). ◇ D heretyckim (3). ◇ A m pers heretycki(e) (4). subst heretycki(e) (18). ◇ I f i n heretyckimi (2). ◇ L heretyckich (1).

Sł stp brak, Cn s. v. kacerski, Linde XVI – XVII w.

Przymiotnik od „heretyk”; haereticus Cn (186) :

a. *Właściwy heretykowi, pochodzący od heretyka, związany w jakiś sposób z działalnością heretyka (161) : WujJud 222; ták Heretycką hárdóść ktorą wzgárdziwłzy przełożone sfoie/ łami łobie niebo otwarzáć chcą/ tym Pan Bog pokáráć [...] chciał SkarJedn 20; Bo to łą Heretyckie pokrywki/ ktorzy łzczerymlię łłowém Bożym zdobiąc/ do piłmá vkázuią ktore łobie iáko chcą y iáko im trzebá wykłádáią y rozumieią. SkarJedn 35, 56, 64, 65, 84, 146; SkarŻyw A4, 57 marg, 59 [2 r.], 119 marg, 457 (23); CzechEp 39; Owoce zálie żywotá y obyczáiw Haeretyckich łą WujNT 31; Zdrády haeretyckie w piłmá náciágániu. WujNT 217 marg; Piłmo S. nie włáfnym iákim áni ofobnym duchem haeretyckim ma być rozumieáne y wykłádáne: ále onym duchem/ ktorým ieft podáne y łpiłáne: ktory miełzka w košćiele Kátholickim WujNT 811; Y to ieft ieden obyczay haeretycki/ táiełmnice Boze y náuki święte Kátholickie/ ktorých nie rozumieią/ háńbić y łzkáłowác WujNT 835, 16, 135 [2 r.], 151, 167, 323 (35); WysKaz 19, 25 marg, 30, 32 marg, 38; Przykra pychá heretycka gdy gárdzą świętymi Doktormi. SkarKaz 42b marg, 5b, 118b marg, 120a marg, 276a, 453b (10); Wiele hiłtoryi mamy/ ktore nam heretyckie okrucieństwá nád Kátholikámi/ gdy moc nád nimi mieli/ oznáymuia. SkarKazSej 687b, 669b, 681b marg, 683b, 687a, 687b [2 r.], 698a marg.*

W przeciwstawieniach: »katolicki (7), prawdziwy (2), prawy ... heretycki« (10): SkarJedn 35; SkarŻyw 369, 576; WujNT 509, 525, 728 marg, 806, Xxxxx3v; SkarKaz 578b; á fundáment iego [królestwa] ś. Kátholicką wiárę vmacniay/ áby go heretyckie zdrády nie podkopywály. SkarKazSej 683b.

W charakterystycznych połączeniach: heretyckie (-i,-a) bešpieczeństwo (2), Bog, bunt, burzenie, ceremonije, chytróść (3), cud, duch, дума, Ewanjelija, fáłsz, fantazyja, głupstwo, hardóść, język, kazanie, konfederacyja, księgi (5), mieszanina, nabożeństwo, namowa, natura (2), nieprawda, nierząd (2), niewstyd, niezbożność (3), obiekcye, obyczaj (5), grzechow odpuszczenie (3), okrucieństwo (3), pewnośc, pisma, pokrywki, potwarzy (3), prześladowanie, pycha., rozboj, rozerwanie, rozmowy, siła, słowa (5), spółek (2), sprawiedliwośc, sprośność, stan, ślepotá, śmiałośc, ufność (o grzechow odpuszczeniu) (3), ustawy, wieczera, wykład (2), wykret, wymowka, wymysł, wywod, wyznanie, zarzut(k)a (2), zdrada (6), zgoda, zwyczaj.

Wyrażenia: »błuznierstwo heretyckie« [szyk 3 : 1] (4): *SkarJedn* 179, 391; przeciw błuznierstwu Heretyckiemu/ ktore mienić śmiało/ iżby inny był łtárego / á inny Nowego zakonu dawcá. *SkarŻyw* 2; *WujNT* 39 marg.

»błędy heretyckie« [szyk 3 : 2] (5): *SkarŻyw* 31, 545; *WujNT* 164; Przetoż błędow heretyckich ktoremi nas do Zydow ciągnęli/ á mowili iż tenże ieft Oćiec co y Syn/ kościoł ś. potępia. *SkarKaz* 276b, 607a.

»kościół, zbor, zborzyszcze, synagoga heretycka(-i, -e)« [o instytucji] [szyk 6 : 5] (6 : 2 : 2 : 1): Heretyckie kościoły nie łą święte áni Powłzeczne áni Apoftolłkie. *WujJud* Mm2, 133v, 220v; *SkarJedn* 17, 35, 249, D5v; aby go do łzkoły Kátholickiey niełtał/ powiádaiąc: iżz to dziećię iefli náukę mieć będzie/ á do nierządnicę łię oney (kościół Rzymłki ták zowiác) vda: wielkim będzie kościołá Bożego (to ieft zborzylzchá Heretyckiego) przenaśladownikiem. *SkarŻyw* 371, 369; *WujNT* 676, Yyyyy4.

»nauka heretycka« [szyk 3 : 2] (5): *WujJud* Mm2; *CzechEp* 40; *WujNT* 509; Heretycka náuká cnoty łufzy y korzeń ich podćina. *SkarKazSej* 686a marg, 658b.

»nowość, nowiny heretyckie(-a)« [szyk 3 : 1] (3 : 1): Kościoł/ práwi/ Rzymłki ieft Apoftolłki/ y mátká włzech kościołow: ktory od łznuru náuki Apoftolłkiey nigdy nie vftąpił/ áni haeretyckimi nowinámi nigdy łię nie vwiodł. *WujNT* 288, 17, 733 marg, Bbbbb4.

»heretycki upor« [szyk 3 : 3] (6): *WujJud* 37v; *SkarJedn* 94; Ktorem [cudom] niewierzyć/ był by wielki niewłtyd. y vpor Heretycki. *SkarŻyw* 321, 71; *WysKaz* 36; *SkarKaz* Ooooc.

»wiara heretycka« [szyk 4 : 3] (7): iż śmieli [grekowie] tu naprzod w tym czáście potwarz ná kościoł Boży wymyśłác/ iákoby kościoł Rzymłki złá á Heretycká wiárę miał. *SkarJedn* 219; *SkarŻyw* 576; *WujNT* 509, 525, 540 marg, 806; *SkarKaz* 277a.

Szeregi: »heretycki, (i) aryjański« (2): ktorzy go drugi raz Heretyckim práwem y Arryáńłką vftáwá potępili. *SkarŻyw* 89; *SkarKaz* 276a.

»heretycki a diabelski« (1): gdyż włztykę łpráwiedliwość ná łámey wierze/ á k temu nie ná prawdziwey/ ále ná haeretyckiey/ á dyabelłkiey wierze [sektorze] záladzáia? *WujNT* 806.

»heretycki i fałszywy« (2): to ieft/ heretycki y fáłszywy kościoł/ ktory/ ma około Bołkich w Chryłtuśie rzeczy/ Rołterki/ Nieułtáwiczność/ Pokátność/ y Samołłáńłtwo. *SkarJedn* 17; *WujNT* 652.

»jaszczorczy, heretycki« (1): á łtrzeźście łię iázczorczych heretyckich rozmow/ nie mieyćie z nimi nie łpolnego *CzechEp* 44.

»(nie) heretycki i (ani) odszczepieński« (2): Nie Heretyckim áni odłzczepieńłkim zborom to Pan Chryłtus obiecał/ ále iedynemu á Powłzecznemu Kościołowi łwemu. *WujJud* 220v; *SkarŻyw* 576.

»heretycki albo raczej szatański« (1): kiedy domy Boże/ [...] obracáia łię w iáłkinie Luterłkie/ y ná przekłéte wieczerze haeretyckie/ ábo ráczey łzátáńłkie? *WujNT* 167.

W *przen* (21) : Theodorytus [!]/ łtolica Rzymłka/ powiáda / trzyma rządzenie włztykch kościołow włztykiego łwiátá/ Y prze inne przyczyny/ y prze te/ iż byłá záwždy od łmrodow Heretyckich prozna/ á nikt ná niey nie łiedział ktoryby złe o wierze S. trzymał. *SkarJedn* 112, 23, 24, 212, 250, 372; [łw. Paweł:] o tę práwdę ktorey iá vczę/ nániećcie ogień/ poydę iá ochotnie weń: iedno niechay

idą za mną MiniŃtrowie wálzy. Lecż tá Heretycka łłómá z twemi plewámí fałżowánego piśmá/ y zdrzewiánym budowáníem máťactwá łwego/ vczynić tego nigdy niechćiáá. *SkarŻyw* 373, A4, 59, 371; *SkarKaz* Ooooo, c [2 r.]; *SkarKazSej* 665b.

W przeciwstawieniach: »katolicki (3), Chrystusow ... heretycki« (4): *SkarJedn* 122; *SkarKaz*)(3; nárufzenie religiey Kátholickiey przez zarážę heretycką. *SkarKazSej* 677, 664b.

Zwroty: »mieć ręce heretyckie« = *postępować po heretyku* (1): Drudzy łłucháią á nie czynią/ wiáre máią Kátholicką/ á ręce heretyckie. *SkarKaz*)(3.

»w heretycką rękę wpaáć« (1): żeby częgo Boże vchoway [dziatki]/ gdyby w pogáńfką ábo Heretycką rękę wpádły *SkarŻyw* 48.

Wyrażenie: »heretycka nauka« (1): ábyłmy łię żadnym wíátróm haeretyckich náuk vnośić nie dáli *WujNT* 676.

b. *Będący heretykiem, złożony z heretyków* (24) : *SkarJedn* 34; Heretyckim/ Arryanow y Mánicheuszow towarzjłtwem / ták łię brzydził/ ífz ich y do rozmowy nigdy nie przypuścił *SkarŻyw* 57; Y chcąc łię zá pokutę ná wieczne wygnánie/ vćiekánim z páńłtwá Heretyckiego/ potępić: puścił łię morzem do Prokonefu. *SkarŻyw* 300; Smierć łroga Cefarzá Heretyckiego Leoná. *SkarŻyw* 300 *marg*, 151 *marg*, 153; *ReszPrz* 14; *WujNT* 103 *marg*; TRzy łekty łá ktore łię z prawdziwego Bogá iákoby go pewnie znáły/ chlubią: Zydowłka/ Heretycka/ y Turecka/ przeto íż wierzą w tego iedyneho Bogá ktory łtworzył niebo y ziemię. Ale próżna chlubá ich/ iełli trzech perłon w bołtwie nie wierzą/ pewnie nie w tego Bogá wierzą co łtworzył niebo y ziemię. *SkarKaz* 274a, 43a *marg*, Oooo2d; Heretycki żołnierz do wygránia bitwy przelškadz, *SkarKazSej* 685b *marg*; Woyłká heretyckie ná Turkách nie wygrawáią. *SkarKazSej* 685b *marg*, 685a, 685b, 687b.

W połączeniu z nazwą stanowiska w hierarchii kościelnej [w tym: biskup, minister (4)] (5): *SkarŻyw* 300; *WujNT* 44, 349, Dddddd; wnetże heretycy kościoły wydzieráć/ Kátholikóm imioná odeymowáć/ dzieięćin bronić/ ná duchowne dobre náiezdżáć/ miníłtry heretyckie łtáwić/ y łrodze przelškadowáć kościoł Boży poczęli. *SkarKazSej* 700b.

W charakterystycznych połączeniach: heretycki{-a, -e) cesarz (2), małżeństwo, mistrz, państwo (2), sekta, towarzystwo (2), wojsko (2), zgromadzenie, żołnierz.

Szeregi: »syn heretycki i Boga się nie bojący« (1): bo iulfz po wielkiey części ná łyny Heretyckie y Bogá łię nieboiące: á rołkofz tylko y pieniądze miluiące [...] [*korona Bołesława Chrobrego*] przyłżlá. *SkarŻyw* 357.

»ludzie heretyccy i odstępnicy od wiary« (1): Bo ná ták wiele łudzi heretyckich/ y odłstepnikow od wiáry y przymierza/ ktore z Pánem Bogiem y kościołem iego vczynili/ pátrzym. *SkarKaz* 120a.

»heretycki i odszczepieński« (1): Tu małz włáłne y ołobne opíłanie ábo znáki haeretyckich y odłzczepieńłkich miłtrzew ábo vczyćielow. *WujNT* 462.

c. *Odznaczający się jakimś działaniem w stosunku do heretyków* (1) :

W przeciwstawieniu: »heretycki ... wiary katolickiej« (1): Płotr łwięty/ [...] okrafá zakonu S. Dominiká: burzyćiel Heretycki: y obrońcá wiáry Kátholickiey *SkarŻyw* 370.

d. *Przymiotnik od „heretyk” ‘nazwa używana w odniesieniu do niektórych sekt żydowskich w czasach Chrystusa’; należący do heretyków* (1) :

W przeciwstawieniu: »heretycki ... boży« (1): Sámárytanowie bylić odźczepieńcy od Zydow/ y mieli kościoł haeretycki ná gorze Gáryzym vmyślnie dla tego/ áby odwabiáli ludzie od kościoła Bóżego ktory był w Hieruzálem WujNT 233.

Synonim: kacerski.

Cf [HERETYCZNY]

ZZie